

IN MEMORIAM

MARIJA BRIDA – FILOZOFKINJA HUMANISTIČKOG
OSVJEDOČENJA (1912 – 1993)

Mada je bila bolesna i hodala uz pomoć štapa, Marija Brida nije u nekoliko telefonskih razgovora iz Jelse tijekom ožujka odavala da joj se bliži kraj. Naprotiv. Planom i voljom da se unatoč poznim godinama podvrgne ortopedskoj operaciji zanosila nas je nadom u skori susret u Zagrebu. Stoga je vijest od zajedničkog nam poznanika iz Jelse o njezinoj iznenadnoj smrti djelovala gotovo kao promjena njezine volje da se ipak u svojoj 81. godini života nenajavljeno zaputi u tajnovitu vječnost.

Rodila se u Selcima (tada kotar Split) 20. ožujka 1912. godine u liječničkoj obitelji. Od oca Vojteha, dugogodišnjeg i uglednog liječnika u Jelsi, primila je stav dubokog poštovanja prema ljudskom biću, zadivljenost prema prirodi te smisao za prirodne znanosti. To su klice njezina kasnije kultiviranoga humanističkoga osvjedochenja, romantičkofilozofijskog doživljavanja prirode te respektiranja prirodoslovnih istraživanja.

Maturiravši u Splitu 1930. godine na Ženskoj realnoj gimnaziji, upisala je i 1935. godine diplomirala filozofijsku grupu predmeta na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Mada je u to vrijeme na zagrebačkom sveučilištu svojom osobnošću i filozofskim autoritetom dominirao Albert Bazala, mlada studentica našla je više filozofijske srodnosti u predavanjima tada mladog docenta Pavla Vuk-Pavlovića.

Posve je stoga bilo razumljivo što se, odmah po završetku studija, dogovarala i dogovorila s Vuk-Pavlovićem o temi svoje doktorske disertacije (*Život-doživljaj*, Zagreb, 1937), što ju je obranila na istom fakultetu 1937. godine pred komisijom u kojoj su bili, uz Vuk-Pavlovića, kojega će smatrati svojim učiteljem filozofije, i dva velika autoriteta: Albert Bazala i Ramiro Bujas.

Sudeći po citiranoj i navedenoj literaturi (Bergson, Croce, Dilthey, N. Hartmann, Heidegger, Husserl, Jaspers, Nietzsche, Scheler), disertacija Marije Brides vjerni je izraz njezina mladenačkoga filozofskoga srodstva s filozofijsko-antropologijskom strujom egzistencijalne filozofije sa schelerovskim aksiologijskim akcentom. Vjernost tom tematskom i problematskom usmjerenju dokumentiraju njezini radovi i naši međusobni filozofski razgovori.

Kao mlada doktorica filozofije u državnu službu ušla je za vrijeme Banovine Hrvatske 1940. godine kao suplent Realne gimnazije u Križevcima, da bi u jesen iste godine bila premještena na Građansku školu u Jelsi. Tu ju je zahvatio i vior drugog svjetskog rata. Na svoj način duboko religiozna i solidarna s ljudima u nevolji, angažirala se u ratnu sanitetsku službu na antifašističkoj strani.

Nakon ratnih zbivanja kao direktor Niže gimnazije u Jelsi organizirala je rad te škole dok se nije, nakon što je u međuvremenu radila kao profesorica na Učiteljskoj školi u Splitu i Klasičnoj gimnaziji u Splitu, 1952. godine ponovno vratila u Zagreb, gdje je na V. gimnaziji mnogim generacijama predavala filozofiju.

Unatoč ratnim zbivanjima i iscrpljujućem radu u srednjoj školi, Marija Brida nije prestala na problematskom produbljanju vlastita filozofijsko-antropološkog interesa tako da je sa svojim referatima bila prisutna na znanstvenim skupovima i člancima u stručnoj periodici. To joj je osiguralo uspjeh na natječaju za docentsko mjesto na Filozofskom fakultetu u Zadru 1961. godine.

Velika je njezina zasluga što je uz pomoć nastavnika iz Zagreba, poglavito profesora Vladimira Filipovića, organizirala studij filozofije, najprije u okviru katedre, a zatim i osnivanjem samostalnog odsjeka za filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zadru, na kojem je napredovala u zvanju od docenta preko izvanrednog profesora (1966) do redovnog profesora 1972. godine. Marija Brida postigla je toliki ugled da je u ožujku burne 1971. godine izabrana za predsjednika Hrvatskog filozofskog društva.

Osebnost filozofske osobnosti Marije Bide raspoznatljiva je u suvremenoj hrvatskoj filozofskoj javnosti ne toliko opsegom koliko profiliranom trodijelnom problematikom i refleksivnom intenzivnošću njezinih radova.

Vjerna svojim prvotnim filozofijsko-antropološkim istraživačkim porivima, dokumentiranim u već spomenutoj doktorskoj disertaciji, Marija Brida ustrajno traži onu doživljajnu jezgru koja kao središte osobnosti pokreće čovjeka na ovakvo ili onakvo djelovanje, mišljenje i duhovno opredjeljenje. Temeljni horizont tih istraživanja jest sloboda, što je vidljivo i iz skupnog naslova *Problemi ozbiljavanja slobode*, kako je naslovila radove posvećene toj problematici u knjizi *Traženja – Filozofski ogledi* (1989).

U svojim povijesofilozofijskim raspravama, posvećenim velikim mislicima, sabranima u spomenutoj knjizi *Traženja*, Brida ne skriva svoje »izborne srodnosti« (Nikola Kuzanski, Spinoza, Kant, Nietzsche, Bergson, Heidegger). Uz doksografsku egzaktnost i ove rasprave imaju prepoznatljiv temeljni Bridin istraživački poriv: u velikih mislilaca otkriti osebužno traženje smisla *bivstvovanja u neponovljivom modusu aktualiziranja slobode* kao najbitnijem *smislu postojanja*.

Malo je hrvatskih filozofa njezine (starije) generacije koji su se tako zdušno kao ona uključili u projekt istraživanja povijesti hrvatske filozofije, vezan za Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu. Uz monografije *Benedikt Benković* (1967), *Pavao Vuk-Pavlović – čovjek i djelo* (1974), te *Misaonost Janka Polića Kamova* (postumno 1993), zapažene su njezine rasprave o Federiku Grisogonu, Jurju Dubrovčaninu i Franji Petriću.

Suradnja na projektu istraživanja povijesti hrvatske filozofije bila je motivirana Bridinim uvjerenjem da je svaki narod, *na putu vlastita samoosvještenja*, dužan izgraditi *sebi istinit uviđaj u kvalitativan i kvantitativan značaj svoga prinosa općoj ljudskoj kulturi* i na području filozofije. Bridin prinos ispunjenju te dužnosti znat će cijeniti svi koji budu čitali njezine radove, a naročito oni kojima su Bridina istraživanja uzor i poticaj na istome putu.

Dugogodišnjim nastavnim radom, organiziranjem studija filozofije na Filozofskom fakultetu u Zadru, svagda jezično, literarno i refleksivno dotjeranim radovima, Marija Brida si je osigurala visoko mjesto zaslužnih u hrvatskoj filozofiji i kulturi. Svojim beskompromisnim zalaganjem za slobodu, hrabrim suprotstavljanjem represiji, kolegijalnom susretljivošću i bezrezervnom dobrohotnošću, ona će nam ostati u trajnoj uspomeni kao osebujna filozofska osobnost dubokog humanističkog osvjedočenja.

Franjo Zenke